

Голові разової спеціалізованої вченої ради
(спеціальність 061 Журналістика) у
Сумському державному університеті,
доктору наук із соціальних комунікацій,
завідувачу кафедри журналістики та філології
Садівничому Володимиру Олексійовичу

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата філологічних наук, доцента,
декана факультету іноземної філології та соціальних комунікацій
Сумського державного університету
Сушкової Олени Миколаївни
на дисертаційне дослідження
Гайдур Наталії Михайлівни
«Інтерпретаційна журналістика:
структурний та організаційні чинники»,
подане до захисту на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань
06 «Журналістика» за спеціальністю 061 «Журналістика»**

У дисертаційному дослідженні Наталії Гайдур «Інтерпретаційна журналістика: структурний та організаційні чинники», поданому до захисту на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 06 «Журналістика» за спеціальністю 061 «Журналістика» в Сумському державному університеті, здійснено теоретичне представлення функціонування аналізу інтерпретаційної журналістики.

Усебічний аналіз роботи дозволяє зробити комплексний висновок про актуальність обраної теми, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, їх достовірність і новизну, теоретичну і практичну цінність, надати загальну оцінку дисертації, її відповідність встановленим вимогам.

Актуальність обраної теми дисертації

Дисертантка виконала дослідження, актуальність якого зумовлена вивченням проблеми теоретичного осмислення журналістики з точки зору епістемології: різних поглядів на методологію подачі контенту, рівень

авторської чесності, практичності й можливості журналістського втручання в опис проблеми та її інтерпретацію.

Теоретичні рамки розвідки розрізняють три фундаментальні проблеми дослідження епістемології журналістики, про що вказано у роботі (ст. 15). По-перше, як форму таких знань, які журналістика виробляє і пропонує своїй аудиторії. По-друге, як інституціоналізовані процедури та системи класифікації виробництва знань, а це дозволяє журналістові вирішувати, що є достатньо істинним і важливим для аудиторії. По-третє, як громадське визнання претензій на передачу аудиторії знань, визначення того, які умови є вирішальними для сприйняття чи відхилення аудиторією публічних журналістських контентів.

Здійснюючи масово-інформаційну діяльність, журналіст щодня потрапляє в найскладніші життєві ситуації, вивчає суспільні суперечності й конфлікти. Він повинен уміти зайняти правильну позицію й послідовно її захищати, бо від його висвітлення, від його розуміння ситуації чи події залежить формування громадської думки навколо них. Це накладає величезну моральну відповідальність на журналіста, вимагає вивіреності його соціальної позиції.

Якщо інтерпретація в загальному інформаційному потоці ніяк не маркована, вона дуже легко перетворюється на маніпуляцію чи пропаганду.

Журналістику часто ототожнюють із феноменом, який може продукувати неправду, вводити аудиторію в оману, не допомагає соціуму вирішувати суспільні проблеми, а, навпаки, продукує ще більше проблем. Ступінь і рівень втручання автора журналістського тексту у тлумачення, пояснення події, прямі заклики сприймати цю подію саме так, як цього хоче журналіст, призвели до появи такого феномену, як інтерпретаційна журналістика. Вона передбачає низку факторів, які можуть вплинути на інтерпретацію подій чи поведінку персонажів не журналістами, а читачами. Позитивне ставлення аудиторії до подій чи симпатії аудиторії до людей, про

які йдеться у матеріалах ЗМІ, обумовлені внутрішніми фокалізаціями, формують ґрунт подальшої інтерпретації подій чи поведінки персонажів.

Цілісного наукового дослідження проблеми інтерпретаційного контенту як епістемологічного явища в українському сегменті науки про соціальні комунікації немає, що підкреслює як актуальність аналізованої проблеми, так і доцільність її опрацювання.

Ґрунтуючись на напрацюваннях українських та закордонних дослідників, котрі вивчали проблеми інтерпретаційної журналістики, дисертанткою також удосконалено наукові підходи до визначення інтерпретації контенту як феномену соціальних комунікацій. Західна наукова думка представлена цікавими розробками проблеми інтерпретаційної журналістики – це здебільшого наукова спадщина представників американської та європейської наукових шкіл журналістики.

Таким чином, дисертаційна робота є актуальною для вирішення сучасних теоретичних аспектів науки про соціальні комунікації щодо діяхронного аналізу та обігу понять структурного та організаційного чинників епістемології інтерпретаційної журналістики, які постають при подальшому розвитку журналістикознавства в Україні. Отже, вибір дисертанткою теми є цілком виправданим, а актуальність роботи не викликає сумніву.

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами

Дослідження здійснене в рамках міжнародного грантового проєкту Journalism Education for Democracy in Ukraine: Developing Standards, Integrity and Professionalism (Журналістська освіта задля демократії в Україні: розробка стандартів, доброчесність та професіоналізм) – проєкт ЄС ЕРАЗМУС+, № 598964-EPP-1-2018-1-UK-EPPKA2-SBHE-JP, 2018–2022 рр., науково-дослідної роботи кафедри журналістики та філології СумДУ «Особливості формування національного інформаційного простору України: від радянської системи ЗМІ до демократичної моделі» за номером державної реєстрації 0115U001713 та «Сучасний масовокомунікаційний простір: історія, реалії, перспективи» за номером державної реєстрації 0121U111164.

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладу в опублікованих працях

Виклад матеріалу в дисертації структурований, основні положення і висновки обґрунтовані. Цілком зрозумілою і науково необхідною є визначена мета дисертаційної роботи, якої авторці вдалося досягти вповні, – здійснення діахронного аналізу та розкриття структурних та організаційних чинників епістемологічних особливостей інтерпретаційної журналістики як феномену соціальних комунікацій, який може бути концептуалізований як чинник постійного надання актуальної інформації. Для досягнення мети дисертанткою поставлені такі завдання: дослідити теоретико-методологічні засади функціонування епістемології журналістики; виявити епістемологічні засади істини та правди у засобах масової інформації; окреслити інтерпретацію контенту як феномену журналістики; визначити семантику інтерпретаційної журналістики; виокремити структурний та організаційний чинники обігу інтерпретаційного контенту в засобах масової інформації.

Продумана мета та основні завдання дисертації сприяли логічній структурі роботи. Аналіз, узагальнення, висновки, зроблені в дисертації, переконують, що авторка самостійно здійснила комплексне й актуальне наукове дослідження. Обґрунтованість і достовірність наукових результатів відзначаються фаховим аналізом порушеної проблеми.

Наукова новизна роботи зумовлена новітнім, сучасним баченням проблеми інтерпретаційної журналістики у контексті епістемологічного підходу до аналізу її структурних та організаційних аспектів функціонування.

У рецензованій роботі схарактеризовано теоретико-методологічні засади та джерельну базу дослідження епістемології журналістики, проаналізовано місце епістемології журналістики в системі соціальних комунікацій, підсумовано особливості концепту епістемології журналістики, що характеризує епістемологічні засади істини та правди у засобах масової інформації. Епістемологія журналістики асоціюється із тенденцією до того, що, чим більше засобів масової інформації, тим більше різноманітності,

можливостей залучення різноманітних структур і окремих людей до розповсюдження конкретного контенту.

Результати дослідження викладені у 5 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, одній статті у виданні, внесеному до міжнародних наукометричних баз даних Scopus, одній статті в науковому періодичному виданні інших держав та двох тезах доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, що засвідчують апробацію результатів дисертації.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Дисертанткою в роботі подано характеристику епістемології журналістики в системі соціальних комунікацій; означено епістемологічні засади істини та правди у засобах масової інформації; визначено семантику інтерпретаційної журналістики; виокремлено структурний та організаційний чинники обігу інтерпретаційного контенту в засобах масової інформації. У роботі набули подальшого розвитку і теоретичні дослідження концепту епістемології журналістики українських (Бутиріної М., Владимірова В., Квіта С., Комової М.) та іноземних вчених (Кнапського К., Порксена Б., Ріверса В., Скібара Н., Фагоагу К.).

Практичне значення дисертації полягає в тому, що уможлиблюється демонстрація студентам, журналістам-практикам, науковцям прикладів інтерпретаційної журналістики. Практичне значення проведеного дослідження корисне і тим, що матеріали дисертації можуть бути використані при викладанні дисциплін для студентів спеціальності 061 Журналістика.

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності.

За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не виявлено ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації (протокол перевірки роботи на плагіат системою Unicheck від 25.11.2022 р.). Дисертація Наталії Гайдур містить посилання на згадані в тексті джерела інформації, у випадку використання тверджень, розробок, відомостей та ідей інших дослідників

дотримано вимоги норм законодавства про авторське право. Усі посилання оформлені коректно та не мають ознак плагіату.

Дискусійні положення та зауваження щодо оформлення та змісту дисертації

Значних та принципових недоліків у дисертації Гайдур Наталії Михайлівни при її рецензуванні не виявлено, але є певні дискусійні положення, які потребують додаткової аргументації під час захисту:

1. У роботі зазначено, що «інтерпретаційна журналістика стала дискурсивно пронизаною стратегією соціальних комунікацій, значення якої полягає у виробленні контекстів стратегій прийняття та сприйняття аудиторією контенту. Цей підхід передбачає новітнє доповнення до існуючого аналізу управління контентом». Розділяємо Ваше твердження, однак цікавить, оскільки в роботі ми не побачили, яким чином і чи співвідносяться поняття «інтерпретаційна журналістика» та «журналістика даних»?
2. У Розділі 1 «Теоретико-методологічні засади та джерельна база дослідження епістемології журналістики» (ст. 29) ви констатуєте, що «медіапрактика відрізняється від медіакритики, а медіакритика відрізняється від науки про медіа передусім тим, що у різних ситуаціях ми використовуємо різні інструменти аналізу». На нашу думку, робота містила б ширший спектр дослідження, аби конкретизувати епістемологію журналістики в системі соціальних комунікацій крізь поняття «медіапрактики» та «медіакритики».
3. Аналізуючи інтерпретаційну журналістику та її соціально-контентну співфункціональність, варто було б для підсилення теоретико-прикладного дослідницького компоненту окремо дослідити контамінуючу складову філософського та журналістського підходів у розвитку критичного аналізу дискурсу.
4. На ст. 6 ви пишете, що «сучасна інтерпретаційна журналістика має місце у часовій площині соціальних комунікацій, а саме, в аналізі дискурсу

проблеми та втілює ключові дискурсивні соціальні стратегії». Було б добре, щоб у роботі детальніше ви зупинилися на цьому явищі.

Однак висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи. У цілому про дисертаційне дослідження можна говорити як про завершену, логічно вибудовану наукову працю, що засвідчує достатній науковий рівень авторки.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація Гайдур Наталії Михайлівни «Інтерпретаційна журналістика: структурний та організаційні чинники» є завершеною, самостійно підготовленою науковою працею, у якій висвітлені власні ідеї та розробки, що дозволили позитивно вирішити поставлені завдання.

Робота містить теоретичні та методичні положення й висновки, сформульовані дисертанткою особисто. Використані в дослідженні ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання й наведені лише для обґрунтування ідей здобувача.

За науковою новизною, актуальністю, теоретичною та практичною цінністю дисертація Гайдур Наталії Михайлівни відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44., а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 06 «Журналістика» зі спеціальності 061 «Журналістика».

РЕЦЕНЗЕНТ:

кандидат філологічних наук, доцент,
декан факультету іноземної філології
та соціальних комунікацій

Сумського державного університету

 Олена СУШКОВА

